והשחלים וחלגלוגות והביצים והגרגיר [1] ויצא אחד אל השדה ללקט אורות תנא משמיה דר׳ מאיר זה גרגיר אמר ר׳ יוחנן למה נקרא שמן אורות שמאירות את העינים אמר רב הונא (המוציא) גרגיר אם יכול לאכלו אוכלו ואם לאו מעבירו על גבי עיניו אמר רב פפא בגרגירא מצרנאה אמר רב גידל אמר רב אכסנאי לא יאכל ביצים ולא יישן בטליתו של בעל הבית רב כי מקלע לדרשיש מכריז מאן הויא ליומא רב נחמן כד מקלע לשכנציב מכריז מאן הויא ליומא והתניא ר׳ אליעזר בן יעקב אומר לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה במדינה אחרת שמא יזדווגו זה אצל זה ונמצא אח נושא אחותו (ואב נושא בתו) וממלא כל העולם כולו ממזרות ועל זה נאמר [2] ומלאה הארץ זמה אמרי רבנן קלא אית להו והאמר רבא תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה לישב שבעה נקיים רבנן אודועי הוו מודעו להו מקדם הוו מקדמי ומשדרי שלוחא ואי בעית אימא יחודי הוו מיחדי להו לפי שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו:

מתני׳ מסרוהו זקני בית דין לזקני כהונה והעלוהו (א) בית אבטינס והשביעוהו ונפטרו והלכו להם ואמרו לו אישי כהן גדול אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחנו ושליח בית דין משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין אם (הוא) היה חכם דורש ואם לאו תלמידי חכמים דורשים לפניו ואם רגיל לקרות קורא ואם לאו קורין לפניו ובמה קורין לפניו באיוב ובעזרא ובדברי הימים זכריה בן קבוטל אומר פעמים הרבה קריתי לפניו בדניאל:

גמ׳

השחלין. קרסי״ן: **חלגלוגות.** פולפו״ר: **הגרגיר.** ארוג״א: **מצרנאה.** הגדל על המיצר שאין סביבותיו זרע אחר שיכחיש כחו: **לא יאכל ביצים.** שמביאין לידי קרי ומתגנה על בני הבית: **לא יישן בטליתו של בעל הבית.** שהוא מתכסה בה ביום שלא ימצא עליה קרי: **כי מיקלע לדרשיש.** שם היה רגיל לילך: **מאן הויא ליומא.** יש אשה שתנשא לי ליומא שאתעכב כאן ותצא לאחר מכאן: **זה אצל זה.** בן שיוליד במדינה זו עם בת שיוליד במדינה אחרת: **רבנן קלא אית להו.** ושמם קרוי על בניהם: **צריכה לישב שבעה נקיים.** מיום שנתרצית שמא מחמת חימוד ראתה דם: **יחודי בעלמא.** ואין נזקקין להן אלא שהנשוי אשה אין מתאוה כמי שאין לו אשה: **מתני׳ מסרוהו זקני בית דין.** שקראו לפניו בסדר היום: **לזקני כהונה.** ללמדו חפינת הקטורת המוטלת עליו ביום הכפורים שנאמר (ויקרא טז) ומלא חפניו קטורת סמים וגו׳ ועבודה קשה היא כדלקמן (דף מט:): **בית אבטינס.** היו עושין את הקטרת כותשין אותו ומערבין סממניה: **והשביעוהו.** שלא יהא צדוקי לתקן מבחוץ ולהכניס בפנים כדאמרינן בגמרא (לקמן דף יט:): **אישי.** אדוני: **הוא פורש ובוכה.** מפרש בגמ׳ (שם): **אם היה חכם דורש.** בדבר הלכה כל ליל יוה״כ שלא יישן ויראה קרי: **ואם לאו.** חכם הוא ויודע להבין ולשמוע דבר הלכה ואינו יודע לדרוש דורשין לפניו: **באיוב ובעזרא וכו׳.** שהן דברים ממשיכין את הלב לשומען ואין שינה חוטפתו:

גמ׳

והאמר רבא תבעוה להנשא כו׳. לא הוה מצי לשנויי קטנות שלא הגיע זמנן לראות הוו דהא מסקינן בפ׳ תינוקת (נדה דף סו.) דמילתא דרבא אפילו בקטנה דילמא מחמדא ונראה דהיכא דתבעוה לינשא ויספה שבעה נקיים וכל אותם שבעה בדקה שחרית וערבית וטבלה ולא נבעלה אז צריכה לבדוק בכל יום ויום דלעולם משתבעוה לינשא איכא לספוקי דילמא חזיא מחמת חימוד עד שתיבעל הלכך בעינן שבעה נקיים סמוך לבעילת מצוה וכן פירש רשב״ם בפרק תינוקת (שם): **יחודי** בעלמא הוו מייחדי להו. פרש״י לא היו באין עליהן אלא מתייחדים עמהן ותו לא והקשה ר״י א״כ כיון דאסורין לבא עליה מאי פת בסלו איכא מיהו הא י״ל כיון (ב) דשרי לאחר ז׳ פת בסלו קרינא ביה ועוד הקשו היכי שרו ליחודי בהדייהו והאמר בפרק קמא דכתובות (דף ד.) מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישינה בין הנשים להכי פר״י דכי אמרי מאן הויא ליומא לא אמרי מאן הויא ליומא ליבעל אלא ליחודי בהדה בעלמא וכיון שהיו אומרים להם כך רק לייחד עמהם לא היו רואות דם מחמת חימוד ונראה לי כי מה שהקשה מכתובות דלא קשה דהא דאמר התם היינו דוקא לבחור דלא נשא מעולם דיצרו תוקפו טפי כדמשמע בפ׳ כל היד (נדה דף יג.) כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם ומפליג התם כאן בבחור כאן בנשוי בנשוי שרי אע״פ שאין אשתו עמו וע״כ ההיא דכתובות איירי בבחור מדקתני מי שהיה טבחו טבוח ומת אביו של חתן או אמה של כלה וכו׳ עד ודווקא אביו של חתן או אמה של כלה דליכא איניש דטרחי ומזה מוכיח ר״י התם דאיירי במי שאין לו בנים ולא נשא מעולם שהוא בוש לטרוח בעצמו צורכי חופתו אבל אלמן איהו גופיה מצי טרח וההיא קתני וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים וכו׳ ויכולני לפרש ולא בעל דקאמר היינו לא בעל מעולם אבל אלמן אע״פ שעכשיו אין לו אשה כיון דכבר היה לו אשה אשתו ישינה עמו בחדר וכל שכן רבנן דהכא שאפילו עכשיו היה להם נשים אלא שלא היו כאן בעיר ואפילו אם תמצא לומר דאלמן כמו כן אסור מכל מקום הכא שרי כיון שהיה להם נשים בביתם ולא תקיף יצרייהו כולי האי ואדרבה טפי הוה ניחא לפירוש רש״י כי לפירוש ר״י קשה הלשון דקאמר יחודי הוו מיחדי דהוה ליה למימר לייחודי בעלמא כלומר היו מודיעים להם שלא היו רוצים אלא לייחוד בעלמא מיהו מצינן למימר דלהכי נקט האי לישנא יחודי בעלמא הוו מייחדי להו משום דאתא לשנויי מה שהקשה לא ישא אדם אשה במדינה זו כו׳ ולהכי קאמר יחודי בעלמא כו׳ ולא היו באים עליהן כלל מדלא היו מביאים הנשים עמהם לעירם אלמא לא היו באים עליהם אלא יחודי הוו מייחדי ליתובי יצרייהו שאם היו רוצים היו באים עליהן ואם היו באים עליהם היו מביאים אותן לעירם והשתא אע״פ שחילקתי בין בחור לנשוי גבי פירסה נדה אין לי ללמוד מכאן דמי שמת לו מת ברגל דאשתו ישינה עמו בחדר ולא אמרינן הוא ישן בין האנשים כו׳ ונימא דהא דאסרינן התם באבילות שבתוך ימי החופה ליישן עמו בחדר היינו בבחור ודאי אין לחלק כך דהא אסרינן התם אפילו בשכבר בעל וכיון דכבר בעל פעם אחת מה לי נשוי מה לי בחור אבל בפירסה נדה מוקי לה דווקא בשלא בעל כי שמעתי בשם מורי ה״ר יחיאל מפרי״ש זצ״ל כיון דלדברים של צינעא נוהג ברגל ואסור בתשמיש המטה כל ימי הרגל הוא ישן בין האנשים וכו׳ ולאייתו מההיא דכתובות דמסיק טעמא משום דאבילות אקילו ביה רבנן ולהכי קילא ליה ואתי לזלזולי ביה אמטו להכי ישן בין האנשים וא״כ ברגל נמי כיון דאקילו ביה כי התם הוא ישן בין האנשים אבל ביסודו של רבי׳ אברהם ב״ר דוד זצ״ל מצאתי בספר בעלי הנפש [שער הפרישה] שכתב להיתר וזה לשונו ולי נראה אי מתרמי לאיניש אבילות ברגל שאין צריך ליישן בין האנשים אע״ג דקילא ליה דלא חל עליה אבילות משום דשבעת ימי המשתה אית בהו משום אפושי שמחה לשושביניו ולכל בני החופה אבל שמחת הרגל לית בהו כי האי גוונא לא דהא גבי שבת לא אשכחן מאן דאמר דהוא ישן בין האנשים אע״ג דלא נהגא ביה אבילות עד כאן לשונו וקצת קשה לי א״כ כי פריך התם מאבילות דחתן לאבילות דעלמא ומשני רב אשי מי קא מדמית אבילות דהכא לאבילות דעלמא אבילות דהכא אקילו ביה רבנן פירוש ולהכי הוא ישן בין האנשים אף על גב דכבר בעל הוה מצי למיפלג בין אבילות דהכא לדעלמא משום דחופה אית בה אפושי שמחה מיהו יש לומר דעדיפא מינה קא משני:

שסס

עין משפט נר מצוה

פט א טוש״ע א״ח סי׳ רמ סעיף יג:
צ ב ג מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הלכה כט סמג לאוין קכו טוש״ע אה״ע סי׳ ב סעיף יא:
צא ד מיי׳ פי״א מהל׳ איסורי ביאה הלכה ט טוש״ע י״ד סי׳ קצב סעיף א:
צב ה מיי׳ שם הלכה י:
צג ו מיי׳ פ״א מהלכות עבודת יוה״כ הלכה ז:
צד ז שם הלכה ח:

רבינו חננאל

אורות זה גרגיר ומאיר העינים. גרגירא מצראנא. אכסנאי לא יאכל ביצים ויישן בטלית בעל הבית, שמא יראה קרי ויטנף הטלית ויחשדוהו בעל הבית על אשתו. רבנן כגון רב ורב נחמן הוו אמרי מאן הוויא ליומא. כלומר איזו אשה אשאנה היום וכשאצא מן המקום ההוא אגרשנה. ואקשינן והתניא ר׳ אליעזר אומר לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אחרת במדינה אחרת כו׳. ופרקינן רבנן קלא אית להו. כלומר זה בנו של פלוני חכם, וזה בתו של פלוני, וכשיבא לישאנה ויגידו לו כי היא בת פלוני לא ישאנה שיודע שהיא אחותו. ואקשינן ואיך מותר לומר מאן הויא ליומא. כלומר מקדש ומכניס אפי׳ אינו שוהה במקום אלא יום אחד. והא [אמר] רבא תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה לישב ז׳ נקיים. ופרקינן הני רבנן הוו מקדמי ומשדרי שליח. איבעית אימא חס ושלום שיהיו עושין מעשה אלא ייחוד בלבד, שאינו דומה מי שיש לו פת בסלו. כלומר מי שיש לו [פת איננו] תאב למאכל כל כך, ומי שאין לו לעולם רעב. והוליכוהו זקני כהונה לעליית בית אבטינס.

תוס׳ ישנים

ואי בעית אימא יחודי הוו מיחדי כו׳. ואומר רבי דלאטולה מילתא קאי שלא היו אומרים להם לינשא מיד אלא מיחדי והן לא היו מצפות שישאום ולא היו אז רואות מחמת חימוד ולכך היו יכולים לבא עליהם בלא ז׳ נקיים ויש פת בסלם ואם היו באין עליהן היו מוליכין אותם לעירם וליכא משום ומלאה הארץ זמה והשתא לא צריך תו לטעמיה דמשדרין שלוחא מעיקרא ולכך קבעו כאן התלמוד והשתא לא פליגא כאן הך דכתובות (דף ד:) דחתן כל זמן שלא בעל הוא ישן בין האנשים כו׳ דהכא לא שייך כלל דם חימוד כדפי׳ וכן פי׳ ה״ר יצחק בן רבינו מאיר ביבמות אבל ה״ר יוסף פי׳ דהך דכתובות פירקא נדה דליכא איסורא דאורייתא אבל הכא ליכא אלא חומרא דרבנן ולפי דבריו תשמע דקאי האי ואב״א אפירכא בתרייתא דוקא כלומר שלא היה שם אלא יחוד ולא היו באין עליהן דליכא ז׳ נקיים ולא נבירא דהא ליכא פת בסלו אלא כדפי׳ כך נראה יותר:

מסורת הש״ס

א) [נ״ל המוציא], ב) [יבמות לז:], ג) יבמות לז: [ע״ש בתוס׳ מז:], ד) [ביבמות לז: ובילקוט ובהרמב״ם פכ״א מהלכות איסורי ביאה דין כט ובטור וש״ע אה״ע ס״ס ב ליתא להנהו ג׳ תיבות], ה) יבמות לז: נדה סו., ו) [לקמן סו. עד: יבמות לז:] כתובות סב: סג..

◆

תורה אור השלם

1. וַיֵּצֵא אֶחָד אֶל הַשָּׂדֶה לְלַקֵּט אֹרֹת וַיִּמְצָא גֶּפֶן שָׂדֶה וַיְלַקֵּט מִמֶּנּוּ פַּקֻּעֹת שָׂדֶה מְלֹא בִגְדוֹ וַיָּבֹא וַיְפַלַּח אֶל סִיר הַנָּזִיד כִּי לֹא יָדָעוּ: מלכים ב ד לט

2. אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ וְלֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמָלְאָה הָאָרֶץ זִמָּה: ויקרא יט כט

◆

גליון הש״ס

גמ׳ וחלגלוגו׳. ע׳ ר״ה כו ע״ב: (נ) תוס׳ ד״ה יחודי בעלמא. אבל ביסודו של בו׳. הובא עוד בשמו בתוס׳ תענית כה ע״א מס׳ ע״ב לא ע״א: באו״ד משום דבשבעת יה״מ אית בהו כו׳. ק״ל הא גם בשבעת ימי אבילות דליכא אפושי שמחה אסור ביחוד כדקתני כל אותן הימים וכו׳:

◆

הגהות הב״ח

(א) מתני׳ מסרוהו כו׳ והעלוהו לעליית בית אבטינס: (ב) תוס׳ ד״ה יחודי כו׳ י״ל כיון דשרי כו׳. נ״ב לפע״ד דאיכא להביא ראיה ברורה מפרק אע״פ לגבי מורדת דפריך נדה נמי תשמיש איתא ופריק אינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו׳:

◆

לעזי רש״י

קרשי״ן [קריש״ן]. שחלים.
פולפו״ר [פולפי״ר]. רגלה, חלגלוגה (עשב בר).
אורוג״א. גרגיר (צמח).

◆

מוסף רש״י

מאן הויא ליומא. מי תפלה לינשא לימים שאתעכב כאן (יבמות לז:). קלא אית להו. ואם יצא בנו ממקום אחר ישמע שהיא בת אביו ויפרוש (שם). שבעה נקיים. שמא מחמת חימוד פרסה נדה בשעה שנתפייסה (שם). למי שאין לו פת בסלו. אוכל היום ודואג על למחר (לקמן עד:).